

A pillanat hősei

Eörsi László: A „budai srácok” 1956

■ Pusztán heccből megpróbálhatunk ugyan óriásplakátokról meg karakterszínészi háryádákból is tájékozódni, de azért az 1956-os forradalom és szabadságharc valóságát mégiscsak helyesebb a történettudomány eredményei révén megismerni. Helyesebb – és egyszerűsített sokkalta érdekesebb is, mint erről a téma talán legelkötelezettebb kutatójának, Eörsi Lászlónak a kötetei rendre meggyőzhetik az olvasót. Ő az 56-os budapesti harcokat szisztematikusan feltáró és összegző műveinek sorát legutóbb a budai oldal eseményeit áttekintő monográfiával gazdagította, amelyben (a 2004-ben már külön kötetben tárgyalt Széna tériek kivételével) mindahány fegyveres felkelő csoport alakulás- és eseménytörténete, valamint a résztvevők életrajzgyűjteménye is megtalálható. Imponálón alapos, szinte már zavarbaejtően minuciózus, az ellentmondásokat is fölmutató, s nem melleleg világ-, nemzet- és emberismeretre szoktató olvasmány.

Olyanoknak mindazonáltal nem ajánlható A „budai srácok”, akik makacsul ragaszkodnak ahhoz a képzethez, hogy 56-ban csupa római

jellem fogott fegyvert a megszállók ellen harcolva. Mert hogy római jellem 1956-ban (akárcsak az egész 20. századi történelmünkben) meglehetősen kevés akadt: magunk hamarjában talán Bibó Istvánt és Angyal Istvánt tudnánk ilyen karakter gyanánt megnevezni. Voltak ellenben szép számmal igazolványokat gyártó helyezkedők és zajosan tájékozatlanok, botcsinálta hősök meg olyan szepelős múltúak, akiknek életük egyetlen, kitüntetett pillanatában sikerült önmaguk fölé emelkedniük, hogy aztán mártírrá, fizikai ronccsá vagy éppenséggel börtönbesúgóvá váljanak. És persze a köpenicki kapitány magyar megfelelői is szép számmal felbukkantak ezekben a viharos napokban. Mondjuk, például a pompás nevű Butkovszky Emánuel géplakatos, aki október 31-én a valójában nem is létező Budai Forradalmi Katonai Bizottmány nevében fel-

lépve sikerrel és igen hatékonyan vonta a fenntartása alá az elnyomó rendszer Fő utcai bázisát, a Budapesti Katonai Ügyészség, a Budapesti Katonai Bíróság és a BM Politikai Nyomozó Főosztály közös épületkomplexumát a csatolt börtönnel egyetemben.

A pesti oldalhoz képest Budán a harcok során kevesebb volt a halálos áldozat, és utóbb

kevesebb halálos ítéletet hoztak az itt fegyvert fogók ellen. Ám jelentős haditettek így is akadtak, néha újfent a történelem szemérmetlenül és ismerősen esetleges jellegét érzékelte az utókorral. Ilyen volt a kiscelli Schmidt-kasztélyban berendezkedett felkelőcsoport merész akciója, amelynek során november 4-én, kevéssel éjfél előtt kézi gránátos támadást intéztek egy vélelmezett rádiós zavaróállomás ellen. Valójában azonban a határőrség kopaszhegyi adóállomását tet-

ték tönkre, teljességgel akaratlanul, ám annál hatékonyabban megbénítva a budapesti főparancsnokság kapcsolattartását az államhatárt őrző határőregységekkel. Mert hát a történelem rendesen ilyen furcsán alakul, bizony még jelen időben is.

László Ferenc

Országos Széchényi Könyvtár, 2018, 300 oldal, 3200 Ft

